

odně slovenské rozprávky

Janko Hraško

SC 1008

12.

EX LIBRIS

M·A·T·I·C·A·S·L·O·V·E·N·S·K·Á

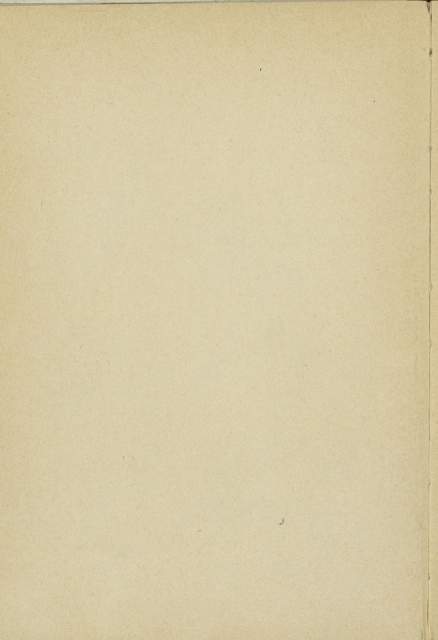

**KNIŽNICA
MLADOST'**
sväzok

12

439
18.IV.1933

JANKO HRAŠKO

Výber

z prostonárodných slovenských rozprávok

SLOVENSKÁ
NÁRODNÁ
KNIŽNICA

1933

Nakladateľ L. Mazáč, Bratislava-Praha

446/33

1790867223

SC 1008
12

Janko Hraško

Bola raz jedna žena. Len nemala detí. Nuž vždy Pána Boha prosila, aby jej preca raz nejaké dieťa požehnal. Raz oberala hrach, nuž si tak sťažovala:

„Ach, keby mi Pán Boh chcel požehnať aspoň také dieťatko, ako jeden hraštek, nuž by sa preca môjmu srdcu oblahčilo.“

Raz, keď už bola od toho času hodná chvíľa, išiel jej starý do poľa orať a ona doma varila ješ. Keď prišlo poludnie, ustavične z kuchyne a do kuchyne behala, oškúbala sa a bedovala:

„Ach, Bože môj, ktože môjmu starému ješ zanesie?“

„Ja, mamó!“ zavolalo čosi zpoza pece.

Žena sa obzerala, ale nič nevidela. I hovorila popod nos:

„Ale ktože si, kdeže si? Aby ťa porantalo!“

„I — či ma nevidíte?“ odpovedalo to a sko-

čilo zpoza pece na nálepok, s nálepka na lavicu — a tam začalo tancovať.

Bolo to také malé, ako hraštek, a malo očká ako lepáriky, len sa mu ligotaly, až milá vec.

„Ja som to, váš Janko, váš synček!“ kričalo.

A keď sa mať dobre poprizerala, nuž videla, že ju Pán Boh vyslyšal, že je to ten ako hraštek, jej spravедlivý synček — Janko Hraško.

„No, mamó, len mi dajte skoro jesť; potom zanesiem otcovi!“ volal Hraško.

Mať mu doniesla plnú misu halušiek a on neodišiel od nej, iba keď dno vykúkalo. Potom mu matka pekne na chrbát do plachtičky uviazala misu halušiek pre otca, vidličku a lyžičku pod pazuchu zastrčila; hrniec s polievkou vzal do ruky a išiel preč do pola otca hľadať.

+ Išiel si on v dobrej mysli, hvízdajúci, až prišiel k jednému jarčeku. Tu sa začal škrabať v hlavu, nevediac si rady, ako cez vodu. Naposledy vytiahol lyžičku a vidličku zpod pazuchy, sadol si do lyžičky, ako do člna, zavesloval vidličkou a šťastlive preplavil sa na druhú stranu. Potom vzal nohy na plecía a utekal, ako čo by ho hnal. Len tu sa akosi pre-

vážil a potkol na hrudu: nuž tu pác! spadol do hrádze; hrniec sa mu zabil a on začal sa topiť v polievke. Ale skoro vytiahol vidličku a tak, ako na žrd, podoprel sa a dočkal, až polievka odtiekla. Potom však najhoršie nešťastie nastávalo, lebo sa nemohol z hrádze hore vydriapať. Čo neurobil? Vystavil si z halušiek most a tak vysvobodil sa z hrádze a zas halušky posbíeral a išiel vo meno božie.

Uvidel otca. Zďaleka už kričal:

„Ňaňo, Ňaňo, Ňaňko môj, nesiem vám jest!“

A sedliak sa veľmi začudoval, keď len misu videl a nikoho, čo by ju bol niesol. I zavolať:

„Kdeže si? Čože si?“

„Ej, nuž či ma nevidíte? Ja som to, váš synček, váš Janiček!“

Zadivil sa otec tým rečiam, lebo doma nijakého syna nenechal. Ale ako je, tak je, keď sa mu Janiček ukázal, ako čo by ho chcel zadrhnúť.

Keď sa natešili do dobrej vôle, Janko dal otcovi jest. Otec sa ho však opýtal:

„A či si mi polievky nedoniesol?“

A milý synček rečie:

„A veru, nie ňaňko, lebo prišiel pes a rozbil materi hrniec, nuž vám nič neposlala.“

Potom začal otec halušky jesť, a veľmi pod zubmi chrapčaly, nuž sa opýtal, aké sú to halušky. A Janko, chytrý, skočil mu do reči:

„A veru, to mak zle utĺkli, nuž sú preto také.“

Ale otec spozoroval cigánstvo, lebo videl piesok a zem na haluškách, nuž začal remeň s nohavic odpasúvať a Janka ním mastiť. Ale Janko nečakal dlho, pobral nohy na plecía a utekal k volom, lebo zavoňal, že by to bolelo. +

Sedliak, keď sa najedol, pribral sa zas do svojej práce a nedbal nič na to, že mu syn utiekol. Iba keď začne orať, nuž Hraško volovi v uchu začne kričať:

„Hejsa, hejsa!“

Vtedy ho otec zbadal. Nuž prišiel k nemu a hodne ho vyšticoval, že mu voly zduril. Ale Janko na to nič nedbal; bol rád, že sa mu s tými haluškami prepieklo.

Potom Hraško dobre poháňal voly otcovi, nuž si ho otec zaľúbil. Tu išiel tadiaľ jeden pán, ktorý sa veľmi začudoval, keď počul hlas,

ale pohoniča nevidel, i prosil sedliaka, aby mu povedal, čo to tak kričí. Sedliak mu všetko vyrozprával a ukázal mu svojho syna, volovi v uchu. Pán sa veľmi divil na chlapcovi a umienil si, že ho na každý spôsob musí dostať, lebo keď z domu odchádzal, slúbil svojej panej, že jej niečo takého donesie, ako ešte nikdy. Začal sa tedy so sedliakom jednať, aby mu toho chlapca prepustil. Ale sedliak ani za všetky poklady svoju krv predať nechcel. Vravel:

„Veď je to dar boží a celé moje potešenie v starosti.“

I vrtel hlavou a len nepredá a nepredá. Ale keď mu Janko pošepol do ucha: „Len ma predaj, ňaňo, veď mu ja ujdem“, a keď mu pán sto dukátov sľuboval, nuž mu ho vo meno božie predal.

Pán zaprel Hraška do škatuľky do jedného priečinka medzi samé dukáty, škatuľku vstrčil do vaku, pripraveného k sedlu na koni, vysadol si na koňa a popchol. Hraško o krátky čas vyňal nožík z halienky a prevrtil dierku na škatuľke i na vaku a pospúšťal všetky dukáty po jednom na cestu; potom spustil sa i sám. Dobre

mu bolo nazpät trafiť, lebo mu dukáty ukazovali cestu; ledva ich stačil sbierať, a domov dovliecť.

„Hľa, ňaňko“, kričal, „či som ti dobre nepovedal, aby si ma predal; teraz máš i peniaze i synáčka doma.“

A rodičia ho dobre nezaškrtili od radosti.

Raz varila matka halušky, Janko sa jej prikmotril a haluštičky z hrnca, čo jedna na vrch vyšla, vyberal. Tu dnu prišli vojaci toho pána, čo mu Janko utiekol, hľadať ho. Ledva stačil Janko materi pošepnúť, aby ho skryla, že to idú preňho. Nuž mať vzala chytro pokrievku a ako sedel na uchu hrnca, len ho tam prichlopila. Vojaci poprevracali celý dom, ale Hraška nikde nenašli.

SLOVENSKÁ
NÁRODNÁ
KNIŽNICA

Radúz a Ľudmila.

Bol jeden kráľ a mal troch synov a jednu dcéru.

„Ej, žena“, povedá raz kráľovne, „nás je trochu priveľa; musíme niečo urobiť, takto nebude z nás nič. Počuješ, čo: pošleme jedného z našich synov do sveta, nech si hľadá službu a opatrí sa, ako vie.“

„No, tak“, povie kráľovna, „to sa i mne páči. Azda by najlepšie bolo, keby sme vypravili Radúza.“

„Pravdu máš“, odpovie kráľ, „i ja som na neho myslel. Tak ho teda s Pánom Bohom len vyprav; azda sa len akosi vo svete vypletie.“

I vypravili ho.

*

Radúz rozlúčil sa s rodičmi a šiel horami-dolinami veľa dní, až napokon prišiel do hustej hory, kde bol jeden dom. Myslel si: „Tu sa ohlásim; azda ma vezmú do služby.“ V tom

dome bývali traja ľudia: Ježibaba, jej muž Ježibábel a pekné dievča Ludmila.

„Pán Boh vám daj šťastia, dobrí ľudia!“ poklonil sa Radúz, ako do izby vkročil.

„Pán Boh daj i tebe“, odpovie Ježibaba. „Kdeže si sa tu vzal?“

„Prišiel som si službu hľadať; či by ste ma nevzali?“

„Oj, synak“, vraví Ježibaba, „každý by rád svoj chlieb mať, ale si ho nevie zaslúžiť. Akúže ty robotu znáš?“

„Nuž akú mi dáte. Už len budem tak robiť, ako budem vládvať. Veru sa budem usilovať.“

Ježibaba nemala veľkej chuti prijať ho, ale Ježibábel ju prehovoril, že naostatok i ona pri- volila. Cez noc si Radúz z cesty vypočinul a ráno, ako sa prebudil, išiel k Ježibabe.

„Gazdiná, akúže mi dnes dáte robotu?“

Ježibaba merala ho od vrchu do spodku očima a zaviedla ho k jednému oblôčku.

„Pozri“, povedá, „tým oblôčkom; čo tam vidíš?“

„Čože by som videl! Vidím jednu cúdenicu v hore.“

„No, na ty túto drevenú motyku. Pôjdeš na tú cúdenicu, skopeš mi ju a stromovia nasadiš, ale tak, aby do rána i vyrástlo, i zakvitlo, i obrodilo; ráno mi donesieš zrelú ovocinu. A teraz hybaj!“

Radúz lámal si hlavu, keď na tú pustatinu prišiel.

„Čože si ja tu počnem? Veď toto človek nikdy neslýchal, takú robotu s drevenou motykou, a ešte za taký krátky čas!“

Začal kopať; tu ani tri razy nezakopne, už sa mu motyka zlomila. Videl, že z jeho roboty nebude nič. Hodil teda porisko, sadol si pod buk a tam čupel utrápený.

Medzitým Ježibaba navarila žiab a kázala, aby ich Ľudmila sluhovi na obed zanesla. Ľudmila vedela, v čom je vec, a tak si vypáčila čas, keď Ježibaba vyšla z izby, a vzala jeden prútik, ktorý bol na stolíku, a dobre si zachovala, ako prútik ležal. Ešte si i to myslela: „Akože ten neborák bude žaby jesť?“ Vezmem ja so sebou môj obed a dám mu ho.“

Tak sa vybrala k Radúzovi a našla ho utrápeného pod bukom.

„Ej“, povedá, „vedže sa len netráp. Poslala ti, pravda, gazdiná varených žiab na obed, ale ja som ich vykydla na zem a myslela som si, či by bolo hodno, aby si ich jedol, a miesto toho doniesla som ti môj obed. O robotu sa neboj“, riekla ďalej. „Vidže tento prútik: ním pošibem túto zem a všetko do rána tak vyrastie, zakvitne a ovocím obrodí, ako ti gazdiná kázala.“

Tu Radúz nevedel, ako sa má Ludmila dost naďakovať. Ludmila pošibala zem prútikom, a hneď sa nasadily rodzajné stromy, rásly, kvitly a rodily ovocie. Hneď sa Radúz rozveselil; zajedol si, čo mu Ludmila doniesla; shováral sa s ňou a bol by pristal i do večera sa shovárať, ale ona sa musela ponáhľať.

Radúz priniesol ráno ovocie a dal Ježibabe. Ježibaba nemyslela, že tu robotu vykoná, a krútila hlavou.

„No, a dnes akúže mi robotu dáte?“ rečie po chvíli Radúz.

Ježibaba ho zaviedla ku druhému oblôčku a opýtala sa ho, čo tam vidí.

„Čože by som videl! Iba jeden skalnatý a trnám zarastený briežok.“

„No, teda vezmi si za dvermi motyku a choď ta: vykolčuj mi ho, vysaď vínnym kmeňom a zajtra ráno dones hrozna.“

Radúz šiel a začal čistiť briežok. Ani raz dobre nezatal drevnou motykou, už sa mu i na troje rozletela. „Čože si tu počneš, hriešny človek?“ myslel si. Porisko hodil a sadol si utrápený na skalú, lebo sa to ani pomyslieť nedalo, že by tú robotu niekto do rána vykonal. Tak sedel zamyslený dlho a čakal, čo bude.

Doma mu Ježibaba navarila hrniec hadov a okolo obeda riekla:

„Ludmila, sober sa a zanes toto jedlo sluhovi.“

Ludmila poslúchla a hneď vzala so sebou i prútik i svoj obed. Radúz už nemal strpenia, kedy príde, a len sa mu tak srdce zaradovalo, keď ju videl zďaleka prichodiť.

„Dobre“, povedá, „že ideš; ja tu sedím utrápený od rána; robota nijak nejde, i motyka sa mi polámala; ak mi ty nepomôžeš, so mnou bude zle.“

„No už se len toľko netráp“, hovorila Ludmila. „Gazdiná ti síce poslala varených hadov,

ale ja som ich na zem vykydla a doniesla som ti môj obed. Vzala som i prútik; my tú vinicu spravíme a zajtra donesieš hrozna.“

Obed mu podala, zem prútikom pošibala; a hneď začalo sa sadiť, rásť, kvitnúť a hrozno sa rodilo. Ešte sa trochu spolu potešili, potom Ludmilka sobrala prútik a šla domov.

Ráno prišiel Radúz s hroznom. Ježibaba neverila svojim očiam. Pýtal si novú robotu. Zaviedla ho hneď ku tretiemu oblôčku a povedala mu, aby pozrel, čo tam vidí.

„Čože by som videl, iba veľiké zápole.“

„No, z tých mi musíš do rána namlieť múky a napiect chleba. Ak to neurobiš, zle bude s tebou!“

Radúz sa trochu i preľakol, že sa mu takto zahrozila; ale čože mal robiť? Šiel teda len po svojej práci.

Ale to ovocie a hrozno vrtelo Ježibabe v hlave.

„Starý“, povedá Ježibábelovi, to nejde po pravde. To naše dievča je v porozumení so sluhom, lebo by on to sám od seba nebol vykonal. Musím ja to vypáčiť, a potom im obidvom poplatím. Pôjdem ja s obedom sama.“

„Ba“, povie Ježibábel; „čože máš rozprávať? Ludmila je dobré dievča. Už sme ju od dávneho času skúsili, že nám je verná. Nieto na nej pochyby. Daj ty tomu pokoj; čo máš za nimi slediť?“

„No, no, starý, veď uvidíš! Mňa to len preca mrzí.“

„Mrzí-nemrzí“, rečie zas Ježibábel, „už dost! Nebudeš mi tu hriech robiť.“

Ježibaba umĺkla.

Medzitým navarila jašteríc a vypravila Ludmilu s obedom. Pravda, táto už niečo šípila, čo sa starí shovárali a že Ježibábel dudral, a preto i prútik pozorne so stolíka vzala, pod zásterku ukryla a, ako keby o ničom nevedela, s hrnkom odišla.

Radúz čosi len nalámal tých skál — ale kdeže ešte múka a chlieb! Ludmilu veľmi žiadostive čakal, až naposledy ju vyzrel, ako sa k nemu ponáhlala.

„Mala som ti“, rečie zďaleka, „doniesť varených jašteríc, ale ma mrzelo, že ti taký hnusný obed posielajú, nuž som ti radšej môj doniesla“, a podala mu ho veľmi ochotne. „Gazdiná nás

už má v podozrení, že ti ja pomáham, ale ju starý preca priviedol na lepšie myšlenky. Len málo chybelo, že ti sama obed nedoniesla, a Pán Boh zachovaj, to by bola hneď zvedela, čo robíme, a to by mňa i teba o život bolo prinieslo“.

„Ach, drahá duša, veď ja vidím, na akej si mne ty pomoci“, hovoril Radúz. „Len ako sa ja tebe niekedy odslúžim?“

Takto by boli ešte dlho klakotali, ale ho Ludmila upomenula, že treba i na robotu pomyslieť. A tak len pošibala zápole prúťikom, a hneď sa vybudoval mlyn a mlynský kameň začal hrkotať. Múka sa na koryto sháňala, chlieb kysol a v peci horelo. Potom sa Ludmila posberala a ponáhlala domov.

Ráno doniesol Radúz napečeného chleba, a Ježibabu dobre od jedu nepuklo. Ale nepovedala nič, len to mu riekla:

„Vidím, že si všetko dobre vykonal, čo som ti kázala; teraz si po robote odpočinieš.“

*

Prišiel večer. Stará sa so starým niečo poradila a kázala Radúzovi nanosiť do kotla vody. Keď vody nanosil, postavila starého ku kotlu,

aby vodu varil, a keď bude vriieť, aby ju zobudil. Ale Ľudmila doniesla starému mocného vína, tak že od neho zaspal. Potom prišla k Radúzovi a povedala mu:

„Vidiš, takto je: teba v tom kotle uvaria, ak ťa ešte ráno tu najdú. Ale ja ťa vysvobodím a pôjdem s tebou, ak mi odprisaháš, že ma nikdy nezabudneš.“

Radúz z radosti prisahal, lebo by ju i bez toho nebol dal ani za celý svet. Ľudmila teraz na jednu hlavienku do ohniska napľula, čarodejný prútik vzala so sebou a tak sa ponáhľali preč.

Ježibábeľ sa prebudil.

„Sluha“, povedá, „či ešte spíš?“

„Nespím“, odpovie slina, „ale sa ešte vyťahujem.“

Po chvíľke zas Ježibábeľ:

„Sluha, vstaň, podaj mi čižmy!“

„Hneď, hneď“, odpovie slina, „len trochu počkajte, kým si ja krpce obujem!“

Vtom sa prebudila i Ježibaba:

„Ľudmila, vstávaj, podaj mi rub!“

„Hneď, hneď“, odpovie slina, „len sa obriadim!“

„I čože je to“, rečie Ježibaba, „že sa tak dlho obliekaš?“

„Zaraz“, odpovie slina.

Ježibabe už nebolo do strpenia, zozdvihla hlavu a videla len prázdnu posteľ.

„Do kýho čerta, starý, veď tých, na moju vieru, tu niet! Vidiš prázdne postele. Tí zutekali.“

„Aby ich paromova strela!“ odpovie Ježibábel.

Hneď povstávali a Ježibaba len dudrala:

„To tá tvoja verná Ľudmilka pekne sa ti zachovala. Len ty ver i druhý raz dievčatu, ty starý trup!“

Starý sa upokoril.

„A teraz dúškom leť za nimi, že mi ich razom dopáliš a sem dovedieš.“

Starý sa schytil a letel.

*

Tu povie Ľudmila Radúzovi:

„Ej, čiže ma ľavé líčko páli; obzriže sa, milý môj, čo vidiš za nami.“

„Nevidno“, povedá, „nič; iba čierny oblak letí za nami.“

„No, to je starý na čiernom tátoši“, povie
Ludmila. „Postoj teraz, musíme si pomáhať!“

I udrela prútikom na zem, zem sa premenila na oráčinu: ona premenila sa na pšenicu a jeho tam postavila, aby pšenicu žal, a keď starý príde, aby mu múdre odpovedal. Vtom dopálil starý na čiernom oblaku s búrkou a ľadovcom, dobre všetku pšenicu nevydrvil.

„Ach, starý“, povedá mu žnec, „vedže mi tú pšenicu všetku nevydrvte, ešte sa i mne niečo z nej zide.“

„Veď ti ju nechám“, odpovedal starý a spustil sa dolu. „Ale mi povedz, či si nevidel dvoch mladých ľudí tadeto utekať?“

„Oj, odkedy ja tu žnem, tadiaľto ani duch neprešiel; ale keď túto pšenicu siali, vtedy vraj takí dvaja tadiaľto prešli.“

Ježibábeľ pokrútil hlavou, stratil sa v oblaku a išiel domov.

Radúz a Ludmila pobrali sa hneď ďalej.

*

„Čože si vykonal, hlavný gazda“, rečie Ježibaba starému, „že si sa tak skoro vrátil?“

A on: „Kto vie, kde sú tí; ja som živej duše nevidel, len jedného ženca a pšenicu.“

„Nuž čože myslíš, veď to boli oni! Ach, takto sa dať oklamať! Či si nemohol z tej pšenice hoc len klások domov doniesť? Stúpaj zápät za nimi.“

Starý sa upokoril a odletel.

*

„Ej“, povedá Ludmila, „čiže ma ľavé líčko páli — obzriže sa, Radúz, obzri: čo sa za nami robí?“

„Nič“, povie Radúz, „iba jeden sivý oblak letí za nami.“

„No, to je starý na sivom tátošovi; ale sa neboj nič, len mu daj múdru odpoveď.“

Tu ona udrela prútikom svoj klobúk, z toho sa urobil kostolček: seba premenila na mušku a veľa iných mušiek okolo seba narobila; Radúza spravila do kostolčeka za pustovníka, aby tam tým muškám kázal. Vtom doletel sivý oblak so snehom a s takou zimou, že len tak strecha praštala. Ježibábel sosadol s tátoša a prišiel do kostolčeka k pustovníkovi.

„Či ste“, povedá, „nevideli tu dvoch pocestných, jedno dievča a jedného šuhaja?“

„Kdeže by sa vám tu vzali?“ odpovedal pustovník. „Ja len týmto muškám, odkedy tu bývam, kážem. Iba kedysi, keď tento kostolček staväli, vtedy akísi dvaja tadiaľto prešli. Ale by ste mi“, povedá, „mohli toľkú zimu dnu nepúšťať, lebo mi poslucháči pomrznú.“

„No, neboj sa, veď sa ja vrátim; jednako som sa nadarmo ustával i potiaľto.“

S tým uletel preč.

*

Stará ho už na dvore čakala, a ako videla, že sám ide, hneď ho obkrikla:

„Nuž, ty darebák, zas len nikoho nevedieš; kdeže si ich nechal?“

„Kdeže by som ti ich nechal, keď som ich nevidel? Iba jeden kostolček tam stál a jeden pustovník v ňom muškám kázal. I na tých som takú zimu pustil, dobre naraz tam všetko nepomrzlo.“

„Nuž, ty sprosták, veď to boli oni! Či si ne-

mohol aspoň jeden šindel so sebou vziať? Ale počkaj, veď ich ja dostanem!“

S tým sa schytila a letela preč.

*

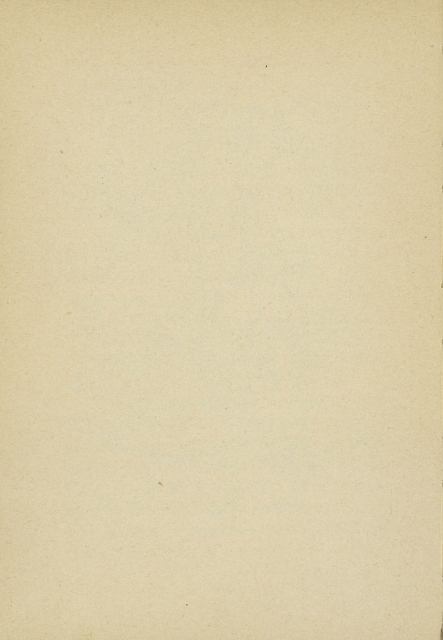
„Ej, povie zas Ludmila, „čiže ma ľavé líčko páli! Obzriže sa, Radúz, či nás niekto nenaháňa.“

„A veru červený oblak nás už doháňa.“

„To je stará Ježibaba na červenom tátošovi; dosiaľ bolo, ako bolo, ale teraz sa musíš pochlapiť, aby sme ju oklamali. Ja sa, hľadže, spravím na zlatú kačku a budem po tomto mori plávať. Ty sa zamor pod vodu, aby ťa nespálila. A keď mňa bude lapať, ty vtedy priskoč k jej koňovi, chyť ho za kantár, a ďalej sa neboj!“

Vtom už stará k nim dobehúvala s takým ohňom, že všetko dovôkola popálila. Pri mori sosadla s tátoša a začala kačku lapať. Ale kačka ju vždy ďalej vábila, až ju ďaleko od koňa odvábila. Vtedy Radúz vyskočil z mora a tátoša pojal za kantár. Kačka skoro k nemu priletela a na paničku sa premenila; oba vysadli si na tátoša a leteli preč za more.

Ako to Ježibaba videla, začala ich veľmi preklínať. Radúza zakliala, aby na Ludmilu zabudol, ako ho niekto prvý raz bozká. A Ludmile zavolať: „Ty, dievka, aby si za sedem rokov s tým oplanom nebývala.“ Ježibaba musela celú cestu nazpät odbaviť pešo; všetky kunšty utratila, a jej muž sa jej smial, že sa dala tak oklamať.

Radúz a Ludmila leteli už teraz na tátošovi, až doleteli k tomu mestu, kde bývali Radúzovi rodičia.

„Čože tu nového?“ opýtal sa Radúz jedného meštana, ktorého za mestom stretli.

„Nuž čože by!“ odpovedal mešťan. „Náš kráľ i jeho synovia i dcéry vymreli, iba stará kráľovna ostala, i tá ustavične narieka za jedným synom, ktorý je kdesi vo svete. Tak zato máme len samé pletky a hádky, kto bude kráľom.“

„Vymreli“, rečie Radúz: „no, to je veru nedobre.“

Zanechal meštana a odvolal Ludmilu na stranu.

„Vieš, čo urobíme? Ty ostaneš tu pri tejto studničke, lebo taká, ako si, v otrhaných šatách, pred moju matku nemôžeš. Ukry sa za tento

hustý strom a čakaj ma, kým sa nevrátim. Ja pôjdem dnu, a keď ma poznajú a za kráľa prijmú: prídem s peknými šatami pre teba.“

Ludmila pristala. Radúz šiel do zámku. Matka ho hneď poznala a s rozpätými rukami bežala mu v ústrety, radostne ho objímala a chcela ho i bozkať, ale on sa jej nedal. I ostatní ho poznali, za kráľa vyhlásili, spravili veľkú hostinu a bavili sa veselo.

Radúz, ustatý z cesty, lahol si prv, ako ostatní na odpočinok, a ako tak spal, prišla matka a v obidve líca ho vybozkávala. Od tých čias zabudol celkom na svoju Ludmilu. A potom oženil sa s inou osobou.

*

Opustená Ludmila dlho nariekala, čo si ona už teraz počne. Nemala sa, chudinka, kde podieť, nuž sa postavila neďaleko zámku k jednému sedliackemu dvoru a vyrástla tam v krásny topoľ. Topoľ ozdoboval celý dvor, ba celý kraj, len samému kráľovi zavádzal. Mrzelo ho, že mu z okna prekáža výhľad do diaľky. Naposledy nemal trpelivosti a kázal ho vyrúbať. Sedliak

veľmi prosil, aby pekný strom nedal zoňať, ale ani prosba nič neosožila, kráľ dal topoľ zruňať.

Onedlho potom pod samým zámkom vyrástla pekná hruška, ktorá rodila, zlaté hrušky. A keď ich večer pooberali, do rána ich zas bolo plno. Kráľ ich dal každý deň oberať, a hruška mu bola veľmi milá. Ale kráľovna sa na ňu ustavične horšila.

„Keby tá hruška“, vravela kráľovna, „len skorej skazu vzala; tak ma ten strom mrzí!“

Kráľ ju dosť prehováraľ a prosil, aby mu dala pokoj, že je taký krásny. Ale kráľovna dotiaľ hubovala, kým jej k vôli kráľ hrušku nedal vyňať.

Sedem rokov chýľilo sa už ku koncu. Ludmila premenila sa teda na zlatú kačku a pod kráľovým oblokom po jazere sem i ta plávala a kvákala. Kráľ ju naposlady zazrel a prišlo mu na um, že on už niekde takú kačku videl. Kázal ju teda chytiť. Ale nebolo človeka, ktorý by kačku bol mohol lapiť. Potom dal svolať všetkých rybárov a vtáčnikov z celej krajiny, ale ani títo ju nemohli dochytiť. Kráľa tá vec so dňa na deň horšie omínala.

„Kedže je tak“, povie raz, „že mi nik k vôli urobiť nemôže, pôjdem sám šťastie probovať.“

I vybral sa k jazeru a pustil sa za kačkou. Kačka ho dlho sem a ta prevádzala, on vždy za ňou, až napokon ju preca dochytil. Sotva ju v rukách mal, zlatá kačka premenila sa v krásnu Ludmilu a riekla:

„Mne si sa ty za moju vernosť zle odmenil! Ale ja ti to odpúšťam, lebo to ináč byť nemohlo.“

Uradovaný Radúz vzal svoju Ludmilu do zámku a prosto ju viedol k starej kráľovne.

„Tu je“, povedá, „tu je tá, čo mne toľko ráz život ochránila; toto bude moja žena, a nie iná.“

Svoju prvú ženu hneď pustil preč a vzal si Ludmilu; svadbu urobili ešte raz väčšiu a potom žili spolu šťastlivo — a žijú až podnes, ak nepomreli.

SLOVENSKÁ
NÁRODNÁ
KNIŽNICA

Pani Mačička

Jedon bohatý pán mal troch synov. Dvaja starší pokladali sa za múdrych a tretieho robili veľmi sprostým.

Otec, neborák, bol už starý, tak si pomyslel, že bude dobre, keď synov zavčasu podelí, aby, keď oči zavre, nebol medzi nimi hriech. Zavolał teda všetkých troch a rozpovedal im, čo a ako myslí.

„Ty“, povedá, „dostaneš toto, ty toto a ty zas toto: tak vám ani jednému nebude krivda.“

Ale dvom starším sa delba nevidela; oni, múdri, radi by boli sami všetko dostať a najmladšiemu aby ostala z koláča diera. I začali všakovak zaobchádzať otca. Ale zbadal hneď pestvo a prešiel mudrákom cez rozum.

„Dobre“, povedá, „keď sa vám moja delba nepáči, ostane všetko tak, ako je, a vy pôjdete do sveta. Kto z vás po roku s najinakšími šatami sa preukáže, toho bude všetko!“

Dobre; vybrali sa oni do sveta všetci traja razom. Ako už boli na hodnom kuse, prišli na krížné cesty. Tu sa dvaja starší odtrhli a šli po krásnych rovných cestách. Najmladšiemu sa dostala najplanšia: samá skala, samé trnie; starší sa dostal do jedného mesta, kde býval kráľ, a u toho stal do služby. Stredný sa zastavil v jednom kaštieli a tam sa zjednal.

Najmladší, neborák, tlkol sa planou cestou dlho, až navela prišiel na širokú lúku, na ktorej zazrel jednu čiernu mačku.

„Aha“, pomyslel si, „už nebudú ani ľudia ďaleko, keď je tu mačka.“

Tu mačka pribehla a začala sa okolo neho obšmietaf; potom odbehla na niekoľko krokov, ale zas postála a obzerala sa nazad, ako by ho za sebou volala. On nemyslel veľa a pustil sa za ňou, až ho pekne-krásne priviedla k jednému zámku.

Mačka vbehla dnu, a náš šuhaj za ňou. Príde do pitvora, tam ticho, ako v hrobe; z pitvora do svetlice, zo svetlice do druhej, z druhej do tretej, a tak poprechodil temer celý zámok, a nikde ani duše. Napokon sa do-

stal ešte do jednej izby a tam našiel zakrytý stôl, ale len pre jedného. Na stole stály všakové jedlá a pri nich sklenica vína. Sadol si a najedol sa, ako buk, a z toho vína si chutne upíjal. Keď bolo po obede, roztvorily sa dvere: čierna mačka vbehla do izby a vyskočila na stôl.

„Vitaj“, povedá, „pri mne, vitaj!“

Šuhajovi bolo čudné, keď počul mačku rozprávať, ale mačka sa hneď zas ohlásila:

„Neboj sa ani máčny mak: ja dobre znám, čo sa u vás dialo, i čo hľadáš. Ja som pani tohoto zámku a u mňa ti bude dobre. Každý deň sa môžeš tu pri tomto stole najesť a napiť, a dám ti vybrať si i najkrajšie šaty, ale ma musíš do roka statočne poslúchať. Hladže, ja ťa prídem každé ráno ešte pred východom slnka zobúdzat; ty vezmeš tento drevený nôž a pôjdeš s ním do hory, tam odrežeš prút a donesieš ho sem; potom ma budeš tým prútom biť dotedy, pokiaľ sa len nebudem na kľučku driapať. To tak má byť deň po dni, a to bude celá tvoja robota.“

„Ale, moja drahá pani Mačička, akým svedomím by som vás ja mohol biť, veď ste vy mne nikdy nič zlého nespravili?“ preriekol šuhaj.

„Ako sa ti páči“, pretrhla mu reč, „keď nechceš, nemusíš, ale inak pekných šiat nedostaneš.“

Tak či sa mu páčilo či nepáčilo, musel sa podvoliť na to, čo mu pani Mačička kázala.

Ešte ani dobre nespávalo, už ho prišla zobudiť. On skočil s postele, vzal drevený nôž, išiel do hory a odhudlikal prút. Vrátil sa domov a tu začne milú mačku fuf. Mačka do skoku po celej izbe a začala z celého hrdla mravčať, až mu prišlo ľúto a nedalo mu ruku zodvihnúť. A ona zavolá na neho:

„Zabudol si už, čo som ti kázala? Bi“, povedá, „bi!“

Tak volky-nevolky zas len musel začať, ale sotvaže ešte tri razy prútom šibol, vyskočila na klučku, a s tým bolo dosť.

Ale na druhé ráno bolo zas to isté, a tak to šlo každý od Boha deň.

Tu raz povie mu pani Mačička:

„No, tvoji bratia už idú domov!“

„Či ozaj?“ začudoval sa šuhaj, lebo mu rok veľmi chytro prešiel.

„A teraz“, povedá, „choď ta a ta do toho prostredného sklepu, tam visia zlaté šaty, vezmi si ich a choď s Bohom! Ale urob takto, zlaté šaty si obleč naspodok a svoje navrch; tak choď domov a len po chvíli sa ukáž v zlatých šatách.

On si vzal zlaté šaty, pani Mačičke sa za lásku pekne poďakoval a poberal sa domov.

Na krížnych cestách sa sišiel s bratmi, ktorí si tam oddychovali a boli v hrdých šatách. Ako ho zazreli, nebolo konca-kraja posmechu a mal sa napočúvať pekných mien!

On na to neodpovedal ani slova, a tak prišli domov.

Otcovi sa hrdé šaty na dvoch starších synoch páčily, ale najmladší dostal hodnú kapsu. „Hybaj mi“, povedá mu otec, „s očú, ani ťa len vidieť nechcem.“

Náš šuhaj sa poberal z izby, shodil randavý oblek, vyšiel na dvor a tam sa hore-dolu v zlatých šatách prechodil ako pán.

Otec pozrel von oblokom, a tu vidí ho v krásnych šatách! Nechcel ani vlastným očiam veriť, ale len keď sa mu lepšie prizrel, obrátil sa k dvom starším:

„Pozriteže, pozrite, aké šaty má váš brat, to budú akiste zlaté.“

Bratia dobre sa od divu niekde nepodeli a veľmi sa zahanbili, lebo to byly veru najinaksie šaty.

Najmladší syn sa najinak preukázal, a tak všetek majetok mal pripadnúť jemu. Ale tu sa otec poznovu ohlási:

„Ešte je to nie dost; musíte sa ešte do sveta vybrať, a kto po roku najinaksieho koňa dovedie, toho bude všetko.“

Vybrali sa bratia znovu do sveta a šli každý svojou cestou. Pani Mačička čakala zas na lúke a zaviedla šuhaja do zámku. Tam bolo všetko tak, ako prv, a i na stole našiel prichystaný obed. Po obede príbehla pani Mačička a vyskočila na stôl. „Vitaj“, povedá, „pri mne, vitaj!“

Z reči do reči, slúbila mu po roku najinaksieho koňa, len aby ju zas tak statočne poslúchal.

Náš šuhaj chodil pred východom slnka do hory, rezal dreveným nožom prúty, a keď sa vrátil, tal neborkú mačičku, kým sa len ne-

driapala na kľučku. To tak bývalo každý od Boha deň.

Po roku mu povie pani Mačička:

„No, tvoji bratia zas idú domov a vedú si kone.“

On sa začudoval, že či by to už zas mal byť rok, lebo sa mu zdalo, ako by bol len pred chvíľou prišiel.

„Chod“, povedá, „do stajne, tam uvidíš veľa koní, ale ty si pojmi len toho koníka v kúte; neboj sa nič, že je chudý: len si ho potlapkáš, hneď uvidíš, akého budeš mať koňa!“

On si pojal chudého koníka, pani Mačičke sa pekne poďakoval a tak sa poberal domov.

Koník išiel len s nohy na nohu, ale ako ho potlapkal, naraz bol z neho zlatohrivý tátoš a leteli ako vo víchre.

Keď už boli blízko krížnych ciest, koník premenil sa zas na chudého a len pomaličky liezol. Bratia si pri krížnych cestách popásali svoje hrdé kone a keď ho zazreli na chudom koníkovi sedieť, nebolo zas konca-kraja posmechu.

Ako prišli domov, otcovi sa kone starších dvoch bratov páčili, ale najmladšieho zle-ne-

dobre vítal. Všetci traja si zaviedli kone do stajne a šli obedovať. Po obede pobral sa najmladší z izby, pristrojil sa do zlatých šiat, vyviedol si zo stajne koníka, sadol si na neho a potľapkal ho. Tu hneď zlatohrivý tátoš zadupotal a lietal po dvore cvalom. Otec pozre von oblokom, a tu vidí najmladšieho na tom tátošovi. Hneď zavola oboch starších:

„Pozriteže, pozrite, na akom koni sa váš brat nosí.“

Bratia sa i divili i mrzeli; ale darmo, museli ho i sami pochváliť.

„Pekný je“, vrazil, „ten kôň, pekný, ale z našich jeden stojí preca za takých desať.“

„Dobre“, povie na to otec, „to sa ukáže hneď. Choďte a osedlajte i vy svoje kone, budete tamtú bránu preskakovať.“

Ako povysedávali, najstarší sa rozbehne a chce bránu preskočiť: tu si mu kôň zlomil nohu; za ním sa rozbehne stredný: toho kôň si zlomil krk; tu najmladší popichne tátoša: prešvihol ponad bránu ako vták a potom nazpäť do dvora.

Bratia dobre tam od hanby nezhořeli, lebo

teraz sa videlo, či bol najkrajší kôň a komu sa malo dostať všetko.

Ale otcovi ešte vždy nebolo dost.

„Musíte“, povedá, „ešte raz do sveta ísť, a kto si z vás po roku dovedie najinakšiu nevestu, tomu oddám všetko.“

Išli zas, išli, každý svojou cestou.

Pani Mačička zas len čakala na lúke a zaviedla šuhaja do zámku. Tu ho, ako predtým, privítala.

„Ja“, povedá, „dobre viem i teraz, načo vás otec z domu vypravil. Len rob, ako si dosiaľ robieval, ja ti dobre stojím, budeš mať po roku nevestu, za ktorú sa nezahanbíš.“

Šuhaj chodil, chodil zas do hory pred východom slnka, rezal tam dreveným nožom prúty a šibal neborkú. A to tak zas šlo každý od Boha deň.

Keď mu dochádzal tretí rok, pani Mačička prišla ho ešte pred úsvitom zobudiť.

„Vstaň hore“, povedá, „tvoji bratia už idú domov a vedú si ženy; čas je, aby si i ty k neveste prišiel. Dnes ma už nebudeš biť, ale takto spraviš: vezmeš túto drevenú sekeru a pôjdeš

do hory, tam narúbaš dreva a uložíš ho na dvor do siahy; ale si pritom narúbaj i tolko šípov, čo len budeš môcť odniesť, a keď s tým budeš hotový, príď mi povedať.“

Ako drevo do siahy poukladal a šípy doniesol, išiel sa ohlásiť.

„Dobre je“, povie na to pani Mačička, „a teraz vezmi tento meč a pretni ma na tri kusy; tie kusy polož navrch siahy a od spodku podpál. Keď to všetko pohorí, z pahrary vyskočia všakové potvory a budú do teba dobíjať; ale ty každú jedným šípom udri, a naraz sa poprepadujú. Napokon sa vyvlečie ropucha a v pysku bude mať kľúče: ty ju dotedy bi tými šípmi, kým ti kľúče nepustí; ona sa hneď prepadne, a ty pôjdeš otvoriť tam a tam tú izbu. No, a teraz ber skoro meč a urob tak, ako som ti kázala.“

Šuhajovi sa začala ruka triasť.

„Ach“ povedá, „akože by som vám ja to mohol spraviť?“

Ale ona volala na neho:

„Rozotni ma, rozotni, lebo inak nebudeš mať nevesty!“

Čo mal robiť? Schytil meč a rozťal ju na tri

kusy, nasnášal dreva, položil ju navrch siahy a od spodku podpálil. Siaha zhorela na popol, a tu zpahraby začaly vyskakovať všakové potvory, ale ich šibal šípami a hneď sa každá prepadla. Napokon sa vyvliekla strašná ropucha s kľúčmi v pysku, a tú neprestal šibať, kým mu len kľúč nepustila. Ropucha sa prepadla a on šiel s kľúčmi v ruke otvoriť tú izbu. Ako ju otvoril: tu vidí krásnu, utešenú paničku, ktorá zavolala proti nemu:

„Ach, ďakujem ti, že si ma vysvobodil!“

Potom mu vyrozprávala, ako sa s ňou vodilo. Že jej otec bol kráľ a po smrti otcovej že ostala samotná. Tu ju prišla pýtať jedna striga za svojho syna, za ktorého však nechcela ísť, a preto že ju tá striga zakliala na mačku.

Teraz však že sa už nemá čoho báť, lebo ropucha s kľúčmi, ktorá sa prepadla, bola tá striga. A tak že keď sa mu páči, aby si ju vzal za nevestu.

Môžete si myslieť, že šuhaj bol rád a vďačne na to pristal. Tu sa so všetkých strán hrnulo k zámku naradované ľudstvo a všetci mu ďakovali za osvobodenie z ťažkej kliatby. Ešte v ten deň začala sa svadba a po svadbe

dali zapriahnuť štyri kone do hrdého koča a leteli k šuhajovmu otcovi.

Starší bratia dovedli tiež svoje nevesty, ale keď sa táto ukázala, svojou krásou zatičila obe.

Vytešený otec objal syna, objal i driečnu nevestu.

„Syn môj“, povedá, „ty si sa po tri razy najinak preukázal, tebe oddávam celý svoj majetok.“

Ale on sa otcovi pekne poďakoval.

„Ja“, vrah, „chvalabohu, mám všetkého dost, a čo ste mne obekali, to vďačne prepúšťam mojim bratom. Nech si tu bývajú v pokoji, my budeme žiť vo svojom, a vás, otec drahý, berieme so sebou“.

SLOVENSKÁ
NÁRODNÁ
KNIŽNICA

Ružová Anička

Mali raz istí chudobní rodičia utešené dievčatko a chlapca, niečo staršieho. Dievčatko volali Aničkou a chlapca Janíkom. Deti, ako také malé, pravdaže najradšej sa len zabávaly.

Chlapec robil si vozíky a potom s kamarátmi behal s nimi po dedine. Dievčatko chodievalo najradšej k vode, tečúcej vedľa otcovej záhrady. V tej vode bývalo dvanásť vodných paničiek. A paničky, ako Aničku pri vode zazrely, popremieňaly sa hneď na zlaté kačičky, vyletely na breh a tam uzabávaly sa s ňou do dobrej vôle. Okrem svojich rodičov nemala Anička nič milšieho na svete, ako takto pozabávať sa so zlatoperými kačičkami.

Neočakávane umrela Aničke dobrá mamka. Otec obzrel sa po pomoci pri hospodárstve i pri malých dietskach a vzal si druhú ženu. Anička dostala mrchavú macochu. A čo horšie, ma-

cocha mala tiež dievča, asi v tých rokoch, ako bola Anička. Volali ju Katou. Kata bola špatná a nedobrá.

Ale roky sa míňaly a dievčatká dorástly. Tu macocha všetko len pre svoju Katušu: i dobré jedlá, i pekné šaty, i chvály nad chvály; Aničke nič, iba ovsený chlebič, hrubú košelicu, plátennú sukienku a robotu na všetky strany. Pritom však nebolo tých daromníkov, oplanov a potvor, do akých by jej nebola nadala každý bohovitý deň. A kde len mohla zadrapiť sa do nej — no, a zádrapku našla si hneď — tam ju vyhrešila a ešte i pred cudzími ohovárala. Ani len tej jedinkej radosti s kačičkami jej nedožičila. Keď ju zazrela čo len blížiť sa ku potôčku, už sa ozývalo na všetky strany:

„Ty daromnica, lenivica! Stará kobza, nehanbíš sa, ako deti, s kačičenci poihrávať? Či ty už nemáš čo robiť? Či chceš, aby som sa ja pre teba pretrhla v robote?“

A ešte keď ju pri nich dopáčila, rozbehla sa medzi ne, nôžky, krídelka im polámala a tak ich papekom rozháňala na všetky strany. Ale kačičkám zahojilo sa to skoro ve vode.

Druhý raz tiež prišli k Aničke, a táto aspoň mala sa komu požalovať na svete.

Maznáva Kata ani nehla sa z izby, tá sa len povalkávala. Ku kačičkám ani nešla, ba ani vystáť ich nemohla, že Anička k nim chodievala. Čo sa ti tu nestalo? I tak utešená Anička obrástla krásnymi ružami, že až radosť bola poďívať sa na ňu. A to len preto, že kačičky rada videla. Kata však obrástla strapatým trním, že to až strach bolo vidieť. A tiež len preto, že kačičky vystáť nemohla. To pukalo macochu. Začala so svojej dievky trnie obsekávať, oblamúvať: a to iba horšie rozstrapatelo sa na nej. Začala i s Aničky utešené ruže šarpat: ale tie rozvíjaly sa vždy krajšie. Z Aničkinho bračeka Janíka vyrástol tiež hodný šuhaj. Už bol i v službe od viacej rokov u istého bohatého mladého pána, ktorý za tou vodou, ale kdesi ďaleko býval. Dávno už nevideli sa s Aničkou; bo Anička ešte ani nebola obrástla tými ružami, keď jej braček musel z domu. Ona teda chcela, aby aspoň jej podobu videl, keď ju samú vidieť nemôže. Dala sa teda ukradomky odmaľovať a obrázok, tiež tak, čo macocha nič nezbadala, poslala svojmu bračekovi.

Janík dostal utešený obrázok. A kedykoľvek skončil si robotu, utiahol sa od všetkej čeliadky do svojej chyžky, tam sa pozamykal, obrázok vykrútil — a zahľadel, zahľadel sa naň, až tak menilo sa mu v očiach. Raz ti ho len slzy zalejú a on začne nariekať:

„Ach, sestrička moja krásna, keby som ťa ja ešte len raz vidieť mohol! Ach, veru si mi opeknela! Ej, veru si nezaslúžila macochino kliata, ale by si zaslúžila, aby si mi bola bohatou paňou.“

A vynariekal sa celý večer nad pekným obrázkom, a to i na druhý i na tretí raz — a tak deň po deň.

Čeliadka z počiatku na Janka ani nepodbala. Ale keď len utahúval a utahúval sa od druhých, striehli za ním, až ho i vypočúvali. Na jazyku neobstálo sa im to už potom, ale šlo vždy ďalej, ako oheň, až prišlo i samému pánovi do ušú. Z počiatku i pán, že to azda nič vo veci. Ale keď čeliadka neprestávala pošuškávať si o tom, poď on, zvedavý, sám k Jankovým dverám. A náš Janko i v ten večer ak vykladá, tak vykladá nad obrázkom svojej sestričky:

„Ach, sestrička moja krásna, keby som si ja teba ešte len raz vidieť mohol! Ach, veruže si mi opeknela! Ej, veru si nezaslúžila macochino kľafa, ale by si zaslúžila, aby si mi bola bohatou paňou!“

Mladý pán počúva, koľko počúva, až raz odomkne dvere a šuchne sa do izby pred Janka. Janko chcel obrázok popratať, ale už bolo pozde. Zabladel sa sám pán na krásnu ružovú Aničku.

„No, čože je toto, ktože je toto? povedzže mne ty, Janko!“ začne po chvíli vypytovať sa pán. A milý Janko vyhovára sa, ako vie, že veď je to len taký obrázok.

„Ej, ale veď si ty nariekal, že je to tvoja sestrička!“

Janko chcel vykrúcať, že kde by on takú sestru mal, ale pán mu nedal.

„Ak ty mne, hladže, čistú pravdu nepovieš“, vravel pán, „tak, jaj, beda i tvojej koži. Vieš, že nežartúvam, ale z teba dám hoci pásy drať!“

Keď to už natoľko prišlo, že pán takto hrozil, Janko sa priznal, že tá na tom obrázku je jeho vlastná sestra.

„No, keď je tvoja vlastná sestra“, povie pán,

„zapriahni mojich najkrajších šest paríp do môjho najkrajšieho hyntova a dovez mi svoju sestru za ženu. Ak mi ju dovezieš, lepšieho švagra nikda by si nemal, ako na mne budeš mať; ale ak ju od macochy nedovezieš, dám ťa za živa v komíne zaúdiť!“

Pán rozkáže, sluha musí. Ráno ešte len zore sa zapalovaly, už šest bujných žrebčov, v polzlátistom hyntove zapriahnutých, zadupotalo na dvore. Janko plasol bičom a hybaj! von bránou, ako na tátošoch, pre svoju krásnu sestričku. Nestavil sa nikde, iba pred otcovým domom.

Vojde do izby — tu radosť nad radosti! Ako by sa im bol znovu narodil, tak sa mu zaradovali otec i sestra, čo ho už od rokov nevideli. Len macocha kabonila čelo, čo z toho bude, lebo hned čosi šípila. A veru Janko, len čo sa uvítali, netajil, čo je vo veci.

„Ach, sestrička moja drahá“, hovoril, „len načo si mne ty ten obrázok poslala? Nešťastne som pri ňom pochodil, dostriehol ma pán, keď som sa prizeral naň. A teraz vypravil ma na paripách pre teba a že ak ťa nedoveziem, dá ma za živa v komíne zaúdiť.“

„Ach, braček môj drahý, ty si nezaslúžil, aby teba pre mňa za živa údili“, vzdychla si Anička. „Už ak by tak malo byť, radšej len pôjdem s tebou, hoc ani neviem, kde ma to zavezieš.“

A vyberala sa hneď na cestu.

Ale to macochu mrzelo, že by sa Anička mala viezť na šiestich paripách bohatému pánovi za ženu a jej Katuša doma ostať. Už sám Pán Boh vie, ako to bolo, ale skryla ona svoju strapatú Katu vopred do koča, a keď Anička sadala, sama posadila sa k nej nasilu.

Janík pľasol bičom ponad šesť bujných žrebčov, a tie schytily sa ako tátoše. Keď ponad vodu leteli, nachýlila sa Anička z koča, aby ešte aspoň raz poďívala sa na vodné paničky. Len vám ju tu zlá macocha posotila, a Anička vyletela z koča do hľbokej vody. Ako čo by nič nebolo, vytiahla potom stará striga svoju strapatú Katu zkadési spod sediska, posadila k sebe a viezla bohatému pánovi za ženu.

*

A pán ledva mohol sa dočkať krásnej ružovej Aničky. Vyzeral koč zďaleka a keď videl,

ako Janko na paripách už do dvora vháňa, bežal naproti a zavolať:

„No, Janko, či si mi krásnu nevestu doviezol?“

„Doviezol, môj pane, doviezol!“ zavolať i Janko.

Pán priskočil hneď ku kočú: ale ako sa zarazil, keď v koči miesto Ružovej Aničky zazrel trňovú potvoru!

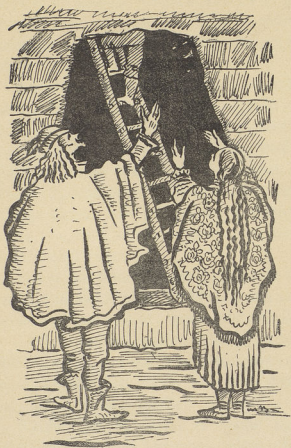
„Nuž ale táto potvora smela do môjho koča sadnúť? Nuž ale, Janko, či je toto tá tvoja krásna sestra?“ volal nahnevaný pán.

A macocha chytro prehodila:

„Hja, veru je toto jeho sestra, ja som jej mať; doviezla som vám ju za ženu!“

Janko na to všetko iba zdúpnel a onemel. Ružovú sestričku posadil si do koča, a teraz vyšla z neho strapatá Kata. A kde Anička zmizla, a či sa to tak premenila odrazu? To nechápal, to mu len hlavu celkom zmútilo. Nahnevaný pán len toľko vyriekol:

„Takto opovážil si sa oklamať mňa, ty svetský klamár? Čo som ti slúbil, to budeš mať!“

A hneď dal rozkaz čeladi, aby Janka živého zakvačili do komína. Strapatú Katu i s jej materou však dal v čerty odprášiť, aby šly, zkadiaľ prišli, len aby jeho oči viac takej potvory nevidely.

V kúrňave horkého dymu zadusil sa Janko. Ale pán dal ešte i potom a jednostaj páliť pod ním a čmudiť mokrou slamou, aby vyschol na triesku a zaúdil sa na sadzu. Ale sám nemal od tých čias pokoja, nemal miesta, ani noci, ani dňa. A to preto, že mu Ružová Anička z toho obrázka naveky bola pred očima. A jednostaj len na to myslel, kde by on preča takú pannu dostať mohol za ženu.

Raz ti mu príde čeliadka oznámiť, že keď pod Jankom slamu pália, každý večer tam akési ženské nariekanie počuť a vyrozumieť len tolko:

„Ach, braček môj drahý, veruže si mi nezaslúžil, aby teba pre mňa i za živa, i takto ešte po smrti údili! Ach, veruže nás oboch zlostná macocha na nivoč priviedla!“

Každé ráno že potom na ohništi najdú krásné perly, čo dolu komínom padajú, a že to veru nebodaj slzy z nevinného plaču.

To bola novina, nad ktorou milý mladý pán mal ešte len teraz čo hútať a nepokojiť sa celý Boží deň. I večer ešte len tam bol, kde ráno: nevedel, čo si pomyslieť o tom, a len chodil hore-dolu po izbe. Zrazu však zastane a položí krížom ruky na hrud' a hlavu ovesí, ako komu už ani sem, ani tam. Ako sa tak utíši, počuje, že čosi zašušťalo v obloku. Ide ta, otvorí oblok a pozerá na všetky strany. Ale vonku všetko ticho. Iba ako chce zas oblok zaprieť, zaleskne sa mu tam hrbka zlatého peria v kútiku obloka. On shrnie perie, zanesie na stôl a prikryje pekným lesklým pohárom, až tak utešene zasvietilo sa mu po izbe.

Vtom príde mu i čelaď oznámiť, že to nariekanie zaša počuť, i perly dolu komínom padajú. Hneď bežal sám presvedčiť sa o tom. Počúva, počúva, až i tie slová počuje:

„Ach, braček môj drahý, veruže si mi nezaslúžil, aby teba pre mňa i za živa, i takto ešte po smrti údili! Ach, veruže nás oboch zlostná macocha na nivoč priviedla!“

Tušil, že nebudaj opravdová Ružová Anička tam narieka a macocha s tou privezenou stra-

paňou nejaké šibalstvo vystrojila. Hej, veru vystrojila, keď krásnu Aničku do hľbokej vody z koča vysotila! Ale Pán Boh je ešte dobrý! Nedal Aničke ani tam zahynúť. Vodné panny, čo ich tak rada mala, prijaly ju medzi seba. Požičaly jej zlatého peria a ona potom ako kačička s nimi plávala, a keď perie so seba striasla, zas na pannu sa premieňala. Ona to bola, čo i dnes večer na pánovom obloku zašušťala, keď zlaté perie so seba striasala; ona si to naozaj brata Janička oplakávala a z jej nevinných slzičiek padaly čisté perly na ohnište.

Spamätal sa i pán, že akiste niečo bude i s tým perím, čo v izbe pod pohárom zanechal. Tu už počul, čo mal počuť; šiel teda do izby čakať, čo tam bude pri obloku. Mohlo byť o polnoci, keď tu zašuští čosi pod oblokom a po chvíli ozve sa milý hlas:

„Mladý pán, mladý pán, daj mi moje perie.“

„Aké perie? Ja nijakého peria nemám.“

„Moje zlaté perie, čo si mi vzal z obloka.“

„Tvoje zlaté perie je tu na stole, poď si preň!“

„Ty si mi ho vzal, ty mi ho daj!“

„Ja som ti ho vzal; ale si poď sama preň!“

V roztvorenom obloku zajasala sa zatým tvár ružová a pomaly spúšťala sa dnu panna, krásna, ako ranná zora Mladý pán poznal hned, že toto musí byť Ružová Anička. Chytil ju za ruku, ako načahovala sa pre zlaté perie.

„Tu si, moja drahá, už ťa viacej nepustím!“ zvolal od radosti. Ale panna menila sa mu v rukách na žaby, na hady a Boh vie na aké potvory. On len držal a volal:

„Nepustím ťa, nepustím, kýmkoľvek nespravíš sa mi na takú krásnu, ako si predtým bola!“

Naostatok premenila sa mu na utešené dievča, na spravедlivú Ružovú Aničku, akou prv bývala. Objala si ho i ona srdečne a ďakovala mu, že ju vysvobodil.

Naskutku dal pán Janka z komína dolu sňať. Anička potrela ho živou masťou, ktorú od vodných paničiek doniesla. Ožil Janko a skočil sto ráz krajší a hodnejší na nohy, ako bol predtým.

Nebolo im treba veľa hovoriť: boli si všetci svoji, i otca si ešte k sebe vzali. Mladý pán soso-bášil sa s Ružovou Aničkou a všetci ľudia vraveli, že si veru zaslúžila byť takou bohatou paňou.

Nuž a zlostná macocha i s jej strapatou

Katou čo? Pokuta ich minút nemohla. Pán si ich dal pred seba postaviť. Najprv ich dobre vyhrešil, ako zachádzaly s krásnou Aničkou; ale potom, že ho tak oklamať a dvoch nevinných o život pripraviť chcely, nasúdil im to, čo Janko pre ich šibalstvo podstúpil. Tam v tom komíne obe odvisly, tam v ustavičnom hustom dyme úda sa azda až dosiaľ, ak neodpadly. Ale nikto nezaplakal nad nimi, iba ak ponad ne preletujúce vrany tu i tu chriplavo zakvákaly.

SLOVENSKÁ
NÁRODNÁ
KNIŽNICA

O B S A H

- Janko Hraško — 5
Radúz a Ludmila — 11
Pani Mačička — 33
Ružová Anička — 47

Tento výber
z prstonárodných slovenských povestí,
usporiadaných Pavlom Dobšinským,
vychodí pod názvom
JANKO HRAŠKO
ako dvanásty sväzok knižnice „Mladosť“,
vydávanej
nakladateľom L. Mazáčom v Prahe
Ilustroval Martin Benka,
obálku maľoval Jozef Vodrážka
Vytlačil
Jaromír Dolenský v Prahe
na jar 1933

SNK - Martin

1795587223

